

ТРАЦЦІА ДЕЛЕДДА

(Сардинія, Італійська Республіка)

ЧАКЛУН

Оповідання

З італійської переклала Олеся Веклич

Вони жили на околиці села, одного з найбільших і наймальовничіших сіл у горах Логуро. Їхня темна крихітна хатинка стояла просто на краю одного зі схилів, зарослих чагарниками дроку і мастикових дерев.

Сідаючи прями праворуч від дверей, Саверія вдалині бачила море, що десь на горизонті зливалося з небом – платиновим влітку, і вкритим хмарами взимку: коли ж вона шила біля вікна, перед її очима зринали безкраї долини, що розгорталися біля підніжжя гір, і в повітрі витав запах полів, що хвилювалися під сонцем, і відчувалося тремтіння протягу між камінням і порослими ожиною горбами. У тій темній і крихітній хатинці з дахом, порослим жовтим і червонястим мохом, затінений старими ліанами, серед святкової небесної блакиті і безкраїх тихих горизонтів уже протягом двох років Саверія жила настільки щасливо, наскільки це можна було уявити, разом зі своїм молодим чоловіком, яснооким, чиї губи були червоні, наче ягоди вересу, між дерев якого він пас свої стада – своє єдине багатство. Його звали Антоніо. Він був щасливим ще й тому, що був одружений з маленькою пані своїх пастуших мрій: хоча все ж легенька хмарка з'явилась після двох років щастя на ясному небі його життя. З Саверією він досі не став батьком, і не було жодного натяку, що це станеться в майбутньому! І це було великою печаллю! Він стільки мріяв про маленького чорнявого хлопчика, який, тільки зіпнувшись на ноги, бігав би за ним по всіх усюдах, через ліси й долини, і допомагав би йому в нелегкій пастушій справі, а згодом, ставши міцним юнаком, надією й опорою своїх старих батьків, після одруження, зміг би продовжити свій рід і передати своє ім'я і свої стада наступним поколінням, а ті – наступним, і це тривало б упродовж віків! Усі батьки і діди Антоніо були пастухами, і він мріяв продовжити свою справу, але як це зробити, якщо немає нащадка?

Чого вони тільки не робили – клялися, давали обітниця, ходили на прощу. Антоніо, босоніж і простоволосий, ходив пішки до храму Чудотворної Діви, до Бітті, заладнав хресний хід, священне дійство і пообіцяв поставити Мадонні стільки фунтів свічок, скільки важитиме його майбутній синочок, але все дарма. Стан Саверії як був, так і залишався тонким, тонкою й елегантною вона була в своєму жовтому корсеті й вишитій сороччині, а в хатині все ще не було чути ні дитячого крику, ні колискових, ні порипування колиски.

І це було великою печаллю! Вони вже полишили останні надії, коли одного дня приятелька Саверії прийшла до них і, привітавшись по-французьки, з таємничістю в голосі мовила:

– Отже, ви не знаєте, комрад Сабе? Пеппе Лонгу мені сказав, що у вас досі немає дітей, бо...

– Бо?... – спитала Саверія, яка слухала так уважно, що аж очі витріщила.

– Бо? – відповіла їй приятелька, стгививши голос. – Господи помилуй, та ви ж знаєте! Пеппе Лонгу – чаклун найвищої сили, так принаймні всі кажуть... а він сам мені і сказав, що це через його чари ви не маєте дітей.

– Спаси нас, Господи, – скрикнула Саверія, сміючись і хрестячись. Як усі молодіці з їхнього села, вона була забобонною й вірила в чари, одного разу вона навіть на власні очі бачила білого привида, що витав між горами, але те, що таке міг натворити чарівник Пеппе Лонгу, – було вже занадто! Але її приятелька, ображена недовірою, далі прагнула переконати Саверію.

Після години балачок біля пічки, на яку було поставлено варитись каву, Саверія була настільки певна сили чарів Пеппе, що стурбовано спитала:

– Але скажіть... він не міг би якось зняти це пекельне прокляття?

– Оце вже ні, він мені сказав, це ні! Здається, що це через задрість до вашого чоловіка!

Щойно стемніло, Антоніо з'явився на вимошеній камінням дорозі верхи на своєму чорному конику з торбою, повною різного сиру. Коли він розцищав вхід під навісом, Саверія йому розповіла все: він не розсміявся, а лише насупив густі брови і похитав головою. Коли все було приведене до ладу – кінь, торба і вхід, Антоніо сів, схрестивши ноги, біля вогню, і попросив розповісти ще раз цю новину.

– Але що в біса у вас з цим Пеппе? Чому він мстить так жорстоко? – серйозно запитала наприкінці Саверія.

– Нічого! Хіба що це він через те, що я весь час сміюся з його чар.

– Погано! Чи ти не бачив, як він знищив саранчу, яка об'їла виноградник у Дона Джованні? А у Йолджи Луппедду?

– Воно то так... Воно то так... Побачимо! Завтра я з ним побалакаю.

– Ах, якби ж тільки він зняв ці чари! – вигукнула Саверія

Тієї ночі обом їм снився маленький чорнявий хлопчик, але наступного дня, всупереч благанням Антоніо, чаклун відмовився зняти закляття.

Він був загадковий, цей чаклун: він жив так, як усі інші люди, проте ніколи не працював.

Звичайно, що окрім привселюдних чародійств, якими він пишався, як-от знищення саранчі чи лікування хворих овечок загадковими словами, хоча за це йому ніхто не платив, були в нього ще й нічні візити. Але зазвичай нікому не було ніякого діла то того, і всі думали, що батьки, якими він опікувався, давали йому гроші та їжу, яких у його халупі ніколи не бракувало. Але Антоніо був іншої думки, – мабуть, через те, що всі його молитви та погрози були безсилями, – тож він однієї ночі пішов до Пеппе і пообіцяв тому золотого лґйдора, тільки б він зняв закляття.

Спершу Пеппе вдавав глухого, потім прикинувся ображеним, неначе артист, якому запропонували зіграти роль, що суперечить його ідеалам, але згодом, побачивши, як виблискує лґйдор (Бозна звідки пастух його дістав!), потихеньку поступився і вигукнув:

– Ну, звісно, що так! Але я це зроблю лише через прихильність і жалість до Саверії, а ти цього не заслуговуєш, ти вічно з мене насмівався!

Антоніо почав заперечувати, тоді Пеппе сказав прийти наступної ночі на полонину з незарядженою рушницею, білою скатертиною та двома свічками. Антоніо дав чаклунові

монету, і пообіцяв усе виконати, але, вийшовши на темну дорогу, погрозив кулаком у бік напіврозваленної халупи, з якої щойно вийшов, і з насмішкою мовив:

– Побачимо!

Наступної ночі Антоніо першим прийшов у зазначене місце: це була страшна полонина поруч із проваллям, але вона видавалася казковою в золотистому світлі призахідного місяця. Ніч була ясна, не було чути ні найменшого подиху вітерцю, і в загадковій тиші серед каміння витали пахощі цвіту ожини, чорних ліан і моху.

Пастух розклав на великому камені незаряджену, на прохання Пеппе, рушницю, скатертину та свічки і став чекати... Пеппе не спізнився. Першими словами, які від нього пролунали, було:

– Це саме той час! Північ!

Він розстелив скатертину на кам'яній брилі, що стояла окремо від інших, поставив на землю свічки і сказав пастухові впасти долілиць на землю. Коли Антоніо знов став на ноги, він побачив, що свічки були запалені, а рушниця лежала на скатертині.

– Починаємо! – сказав Пеппе.

І він справді почав робити тисячі рухів, за кожним з яких Антоніо стежив примруженим оком і з гнівною усмішкою на вустах. Йому ще ніколи так не хотілося посміятися з чаклуна, але чи можна було не злякатися, коли Пеппе повернувся до брили, вкритої скатертиною, і щось спитав якоюсь дивною мовою, що могла бути латиною, а брила йому відповіла тією самою мовою приглушенням, скорботним голосом, що лунав із-під землі? У той самий час свічки згасли, хоча не було вітру, і Пеппе на них не дмухав. Він повернувся до пастуха, що тремтів, наче побитий різками, і сказав:

– Мені камінь відповів... що це рушниця повинна сказати, зняте прокляття, чи ні! Твоя рушниця незаряджена?

– Звичайно, заради Бога! – скрикнув пастух.

– Добре, візьми її і вистріли у повітря: якщо звідти піде полум'я, то це означатиме, що прокляття зняте!

Антоніо, що був готовий брати участь у всіх дивацтвах на світі, але тільки не в цьому, прихилився до каменя-провісника, взяв рушницю і вистрілив... Пеппе впав на землю, навіть не застогнавши, бо його серце пробила куля.

Замість того, щоб вистрілити в повітря, Антоніо цілив у нього...

Заподіявши мимохоть – бо він гадав, що рушниця не вистрілить, – таке лихо, пастух хотів чимдуж утекти, але потім подумав, що ніхто ні про що не здогадається... тож згорнув скатертину, забрав свічки й рушницю і тихо рушив кам'янистою стежкою до свого села, намагаючись не залишати жодних слідів, і спокійно провів решту ночі зі своєю коханою Саверією.

Так і не повіривши в чари, сильний пастух з великими ясними очима не міг пояснити, чому камінь заговорив, як згасли свічки і як з рушниці пролунав постріл; але через дев'ять місяців він нарешті щасливо тримав у своїх дужих руках славного хлопчика, батьком якого його зробила Саверія. Насправді він шкодував, що не вистрілив у повітря, але оживити чаклуна було вже несила, тож єдине, що він зміг зробити, це замовив панахиду в маленькій церквці в горах.

Про автора.

Грація Козіма Деледда (27 вересня 1871 – 15 серпня 1936) – відома сардинська письменниця. У 1926 стала першим лауреатом Нобелівської премії серед італійських жінок. Загальна тематика, до якої звертається письменниця, є досить чітко визначеною – опис життя на Сардинії. Визначеним є також і сюжет, до якого Деледда постійно

повертається: місцеві традиції, кохання, людські стосунки. Серед найвідоміших її творів можна зазначити такі романи: "Лихим шляхом" (1892), "Чесні душі" (1895), "Плющ" (1906), "Тростини на вітрі" (1913), "Мати" (1920), переклад останніх двох з яких у виконанні Віктора Шовкуна та Анатолія Перепаді був опублікований у видавництві «Дніпро» у 1975 році.

Оповідання «Чаклун» належить до збірки «Сардинські оповідання» (1895), в яких розповідається про людей в італійських селах, їхні стосунки та вірування.